

Uudised

Hea klient!

Kui Eesti Vabariik tähistas äsja oma 101 aastapäeva, siis jõudluskontrolli valdkonnas on meil traditsioonid veelgi pikemad – käesoleval aastal möödub 110 aastat esimese jõudluskontrolli organisatsiooni asutamisest. 8. märtsil 1909. aastal loodi Väandra Põllumeeste Seltsi juurde karjakontrolli osakond, mida võib pidada esimeseks jõudluskontrolli organisatsiooniks. Esimeseks kontroll-assistendiks palgati Massujõe talu peremees Ernst Tomingas. Justkui aastapäeva tähistamiseks sai 2018. aasta kokkuvõtete tegemisel kinnitust meie eesti holsteini aretajate lootus, et ületatakse aastatoodanguna 10 000 kg piir. Lisaks holsteini keskmisele toodangule (10 059 kg), võime olla Eestis uhked aasta aastalt tõusva keskmise toodangu üle, mis möödunud aastal oli juba 9785 kg.

Maaelu Edendamise Sihtasutuse eestvedamisel on juba aastaid valitud parimaid piimakarjakasvatajaid ning parimaid lihaveisekarjakasvatajaid, kelle valimistel on jõudluskontrollil samuti roll. Siinkohal on mul hea meel õnnitleda parimaks piimakarjakasvatajaks valitud Siim Riisenbergi Kehtna Mõisa OÜst ning parimateks lihaveisekarjakasvatajateks valitud Ivo ja Tiina Tomsonit Vilsu OÜst. Kui möödunud aastal toimunud konverentsil "Aasta põllumees 2018" oli läbivaks teemaks põlvkondade vahetus, siis käesoleva aasta parimate valimisel oli juba teise põlvkonna karjakasvatajaid mõlemas kategoorias.

Oleme taas kord taotlenud rahvusvahelist kvaliteedimärki (ICAR *Certificate of Quality*) oma piimaveiste jõudluskontrolli süsteemile. Täna Virve Kensi ja Terje Pälli Viraito OÜst, kes võõrustasid meid veebruari keskel ning näitasid Eesti jõudluskontrolli süsteemi auditeerijatele kontroll-lüpsi läbiviimist!

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli ASi juhataja

2018. aasta jõudluskontrolli tulemused

Piimaveiste jõudluskontrollis oli 01.01.2019 seisuga 515 karja ja 81 821 lehma, mis moodustab 96% Eesti lehmadest. Jõudluskontrollialuste lehmade 2018. aasta keskmine piimatoodang oli 9785 kg. Võrreldes 2017. aastaga on piimatoodang suurenenud 166 kg.

Kõige rohkem on jõudluskontrollis lehma Järvamaal (12 963), Pärnumaal (10 190) ja Lääne-Virumaal (9708). Lehmade arv on aastataguse ajaga vähenenud 1108 võrra ja karjade arv vähenenud 34 võrra.

Eesti holsteini tõu keskmine piimatoodang oli 10 059 kg ja eesti punasel tõul 8703 kg. Eesti maatõu keskmine piimatoodang oli 4782 kg.

2018. aastal oli neljas maakonnas keskmine piimatoodang üle 10 000 kg, sealhulgas Tartumaal 10 540 kg, Järvamaal 10 392 kg, Põlvamaal 10 280 kg ja Lääne-Virumaal 10 072 kg.

Lihaveiste jõudluskontrollis oli 01.01.2019 seisuga 456 karja 34 456 veisega, sealhulgas 14 239 ammlehma, mis moodustab 42% Eesti ammlehmade koguarvust. Eelmise aasta algusega võrreldes on jõudluskontrollis olevate lihaveiste arv suurenenud 1860 veise võrra. Kõige enam on lihaveiste jõudluskontrollis veiseid Pärnumaal (5373), Lääne-Virumaal (4462) ja Harjumaal (3018).

Kõige rohkem on jõudluskontrollis aberdiin-anguse tõugu (7893), seejärel limusiini (7554) ja herefordi (5534) tõugu lihaveiseid. Arvuliselt on suurenenud kõige enam šoti mägiveise (885), aberdiin-anguse (487) ja limusiini (388) veiste hulk.

Sigade jõudluskontrollis oli 01.01.2019 seisuga 27 seafarmi ja 11 371 siga. Eelmise aasta algusega võrreldes on jõudluskontrollis olevate sigade arv suurenenud 685 sea võrra. Kõige rohkem jõudluskontrollialuseid sigu asub Lääne-Viru maakonnas, järgnevad Saare ja Harju maakond.

EPJ andmetel sündis 2018. aastal emise pesakonnas keskmisena 12,4 elusat põrsast, mis on 0,3 põrsast rohkem kui 2017. aastal. Parimas farmis sündis 14,2 elusat põrsast ja võõrutati 12,8.

Madalam SRA piirarv

Somaatiliste rakkude arvu (SRA) järgi saab kaudselt hinnata, kas udaras tegutsevad udarapõletikku põhjustavad bakterid või mitte. Mida suurem on lehma üldpiima SRA, seda suurema tõenäosusega on lehmal vähemalt üks udaraveerand nakatunud. Tihti tekib küsimus, millist SRA piirväärtust kasutada, et kõige täpsemini olemasolevat udaranakkust ennustada.

EPJ on siiani kasutanud udarapõletiku olemasolu hindamiseks lehma üldpiima SRA piirväärtust 250 000 rakku/ml. Eesti karjade udaratervis on küll aastatega väga palju paranenud, kuid udaranakkuste täpsemaks tuvastamiseks ning udaraterviselase töö tõhustamiseks oleks mõistlik kasutada madalamat SRA piirväärtust. Madalama SRA piirarvu kasutamine toob kasu karja udaraterviselise parandamises ning õigete otsuste tegemises. Sellest lähtuvalt kasutab EPJ alates jaanuarist jõudluskontrolli udaraterviselise analüüsid lehma üldpiima SRA piirarvu 150 000 rakku/ml.

Kevadised infopäevad

EPJ korraldab koostöös Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistuga (ETKÜ) sel kevadel piimakarjakasvatajatele ja jõudlusandmete kogujatele viis infopäeva. Esinevad Aire Pentjärv (EPJ), Tõnu Põlluäär (ETKÜ), Kerli Mõtus ja Piret Kalmus (Eesti Maaülikool). Infopäevad toimuvad 14. märtsil Pühajärvel Valgamaal, 15. märtsil Särevetes Järvamaal, 3. aprillil Mustvees Jõgevamaal, 16. aprillil Tori vallas Pärnumaal ja 17. aprillil Kuressaare Saaremaal. Täpsem info EPJ kodulehel.

Rekordlehm Mille

Uue 305-päevase toodangu rekordi tegi Kõljala POÜ lehm Mille, kes lüpsis neljandal laktatsioonil 20 391 kg piima. Mille on teine lehm Eestis, kes on lüpsnud laktatsiooni jooksul üle 20 000 kg (esimene selline lehm oli Torma POÜ lehm Maari, kes lüpsis 20 180 kg). Mille augustikuine toodang kontroll-lüpsi päeval oli 83,3 kg.

Piimaveiste jõudluskontrolli tulemustest 2018. aastal

1. jaanuaril 2019 oli jõudluskontrollis 81 821 lehma, mis moodustab 96% Eesti lehmadest. Keeruline aasta vähendas taas lehmade arvu. Võrreldes 2018. aasta algusega vähenes lehmade arv 1108 võrra. Eesti holsteini tõugu lehma oli karjas 67 947 (83,0%), eesti punast tõugu lehma 13 056 (16,0%), eesti maatõugu lehma 558 (0,7%) ning muud tõugu lehma 260 (0,3%).

Kõige enam oli lehma Järvamaal (12 963), Pärnumaal (10 190) ja Lääne-Virumaal (9708). Kõige väiksem oli lehmade arv Hiiumaal – 520 ja Ida-Virumaal – 1091.

1. jaanuaril 2019 oli jõudluskontrollis 515 piimakarja. See on 34 karja vähem kui aasta tagasi.

Kõige rohkem on karju Pärnumaal – 71, järgnevad Lääne-Virumaa 59 ja Viljandimaa 53 karjaga. Kõige vähem on piimakarju Läänemaal, Hiiumaal ja Ida-Virumaal. Kõigis neis maakondades teeb jõudluskontrolli 9 piimakarja.

Üle 100 lehmaga karjade arv ei muutunud. Neid on 169 nagu eelmiselgi aastal. Kuni 50 lehmaga karju on 31 võrra vähem, 50-100-pealiste karjade arv vähenes 3 võrra. Suurimad karjad on Järvamaal keskmiselt 309 lehmaga, Jõgevamaal 251 ja Tartumaal 199 lehmaga, väikseimad Võrumaal 56 ning Hiiumaal 58 lehmaga.

Keskmine karja suurus on 159 piimalehma. Samas tehakse jõudluskontrolli väga erineva suurusega karjades, mistõttu n.ö keskmise suurusega karja on üsna raske leida.

Võrreldes 2017. aastaga suurenes piimatoodang lehma kohta 166 kg võrra. Eesti keskmine toodang oli 9785 kg. Eesti holsteini tõugu lehmade toodang oli 10 059 kg (+154 kg võrreldes 2017. aastaga). Eesti punast tõugu lehmad andsid 8703 kg (+112 kg) piima ja eesti maatõugu lehmad 4782 kg piima (+307 kg). Muud tõugu lehmade toodang oli 5145 kg (+107 kg).

Neljas maakonnas ületas piimatoodang 10 000 kg piiri. Parim oli Tartumaa, kus lehma kohta saadi 10 540 kg piima, järgnesid Järvamaa (10 392 kg), Põlvamaa (10 280 kg) ja Lääne-Virumaa (10 072 kg). Kõige madalam oli Hiiumaa lehmade piimatoodang: 7231 kg. Samas oli suurenes Hiiumaa karjade toodang kõige enam (+926 kg), järgnesid Järvamaa (+394) ja Harjumaa (+376). Viljandimaal ja Jõgevamaal piimatoodang vähenes vastavalt

72 ja 63 kg võrra.

2018. aastal uuenesid mitmed rekordid. Osäühing Kaiu LT (Raplamaa) lehmade keskmine toodang ületas 13 tonni piiri. Uus toodangurekord on 13 239 kg (663 aastalehma). Üle 12 000-kilogrammise toodangu saavutasid ka Kõljala Põllumajanduslik Osäühing Saaremaalt (619 aastalehma, 12 582 kg), OÜ Männiku Piim Tartumaalt (371 aastalehma, 12 478 kg), Kärja Põllumajandusühistu Saaremaalt (648 aastalehma, 12 195 kg), JK Otsa Talu Osäühing Lääne-Virumaalt (438 aastalehma, 12 126 kg) ja AS Tartu Agro Tartumaalt (1316 aastalehma, 12 117 kg). Uuenes ka laktatsioonitoodangu rekord, mis on nüüd suurem kui 20 000 kg. Torma Põllumajandusosaühingu (Jõgevamaa) eesti holsteini tõugu lehm Maari 2. laktatsiooni piimatoodang oli 20 160 kg. 2019. aasta alguses paranes rekord taas, kui Kõljala Põllumajandusliku Osäühingu lehm Mille andis 305 päeva jooksul 20 391 kg piima (4. lakt.). Eesti holsteini tõugu lehmade 2. ja 3. koha 2018. aasta tulemuste põhjal saavutasid Torma Põllumajandusosaühingu lehmad Urvik ja Tralli, kelle laktatsioonitoodangud olid vastavalt 18 985 kg (3. lakt.) ja 18 826 kg (2. lakt.). Eesti punast tõugu lehmade parimad olid Kõljala Põllumajandusliku Osäühingu lehmad Kaale (6. laktatsiooni toodang 16 564 kg) ja Mirti (4. laktatsiooni toodang 16 344 kg). Kolmas oli AS Tartu Agro lehm 15660923, kelle 3. laktatsiooni toodang oli 16 129 kg. Eesti maatõugu lehmade esikolmik on ka sel aastal pärit Osäühing Pihla (Hiiumaa) karjast. Maali, Tita ja Nolde lüpsid 3. laktatsioonil vastavalt 13 768 kg, 10 078 kg ja 9546 kg piima.

2018. aastal karjas olnud lehmadest on elueatoodangute tipus AS Tartu Agro eesti holsteini tõugu lehm 2211008, kes elu jooksul lüpsis 148 354 kg piima (lehm läks karjast välja 25. mail 2018). Selle näitajaga on ta läbi aegade edetabelis Jacqueline'i (175 264 kg, AS Tartu Agro) järel teisel kohal. Eesti punase tõu parim oli Osäühing Kõpu PM (Viljandimaa) lehm Sula 7649783, kelle toodang oli 117 493 kg. Sula tõsis EPK läbi aegade elueatoodangute edetabelis teisele kohale. Esikohal on AS Tartu Agro lehm Kauna 128 506 kg-ga. Parim maatõugu lehm on Muuluka Farm OÜ (Harjumaa) lehm Taisi, kes elu jooksul

lüpsis 82 654 kg piima (Taisi läks karjast välja 9. aprillil 2018).

Somaatiliste rakkude arv piimas (SRA, rakku/ml) on viimastel aastatel olnud langustrendis. 2018. aasta kuum suvi avaldas udara tervisele aga negatiivset mõju, mistõttu aasta keskmine SRA oli veidi kõrgem kui eelmisel aastal. Kui 2017. aastal oli SRA 260 000, siis 2018. aastal oli see 268 000. Kontrolllüpside andmete põhjal oli tulemus kõige halvem augustis, kui keskmine SRA oli 318 000, parimad tulemused olid aprillil ja mais, vastavalt 248 000 ja 249 000.

Tõuge vaadeldes olid parimad eesti holsteini tõugu lehmad, kelle keskmine SRA oli 267 000,

Tabel 1. Parimad karjad piima rasva- ja valgutoodangu järgi 2018. aastal

Omanik	Maa-kond	Aasta-lehmi	Piima kg	Rasva %	Rasva kg	Valku %	Valku kg	R+V kg
3–20 aastalehma								
1. Elvi Laanepere Lombi talu	Jõgeva	5	9999	4,09	409	3,35	335	744
2. Mändaluse talu	Pärnu	9	9803	3,90	382	3,34	327	709
3. Osäühing Pihla	Hiiumaa	12	9528	3,96	377	3,47	330	708
21–50 aastalehma								
1. Ivaski talu	Võru	47	10672	4,19	447	3,32	354	801
2. Lau Raja talu	Rapla	50	9920	4,33	429	3,40	338	767
3. Enn Aren	Viljandi	28	10538	3,75	395	3,51	370	765
51–100 aastalehma								
1. Lagendi OÜ	Pärnu	66	11535	3,73	431	3,32	383	813
2. OÜ Mürkal	Järva	54	11327	3,82	433	3,35	379	812
3. Liisupiim OÜ	L-Viru	83	11337	3,60	408	3,45	391	799
Üle 100 aastalehma								
1. Kõljala POÜ	Saare	619	12582	3,83	481	3,63	457	938
2. Osäühing Kaiu LT	Rapla	663	13239	3,80	502	3,27	433	936
3. OÜ Härjanurme Mõis	Jõgeva	1088	11232	4,28	481	3,49	392	873

Tiinuse testi küsitlusest

eesti punast tõugu lehmade SRA oli 272 000, eesti maatõugu lehmadel 429 000 ja muud tõugu lehmadel 368 000. Maakondadest oli parim Valgamaa, kus keskmine SRA oli 225 000, järgnesid Põlvamaa (237 000) ja Saaremaa (239 000). Kõrgeim oli SRA Ida-Virumaal (369 000) ja Harjumaal (327 000).

Parimad karjad SRA järgi:

3–10 aastalehmaga karjad: Kallehansu talu Läänemaa (8 lehma, SRA 38 000), Raja Agro OÜ Lääne-Virumaalt (4 lehma, SRA 61 000), Valdur Põld Pärnumaalt (7 lehma, SRA 63 000), Lepiku talu Pärnumaalt (3 lehma, 84 000), Aru talu Pärnumaalt (3 lehma, 86 000).

11–100 aastalehmaga karjad: Urve Hermaste Liivoja talu Jõgevamaalt (14 lehma, SRA 95 000), OÜ Tarsi Talu Pärnumaalt (22 lehma, SRA 107 000), Tõnise-Baldespordi talu Raplamaalt (28 lehma, SRA 108 000), Osäühing Kotlandi-Kadaka Saaremaalt (28 lehma, SRA 120 000), Erko Siirmann Läänemaa (14 lehma, SRA 134 000).

Üle 100 aastalehmaga karjad: Miiaste Põllumajanduslik Osäühing Põlvamaalt (216 lehma, SRA 103 000), OÜ Külmsoo Põlvamaalt (233 lehma, SRA 111 000), Simmo-Paavli talu Saaremaalt (120 lehma, SRA 114 000), Osäühing Metstaguse Agro Järvamaalt (590 lehma, SRA 120 000), Osäühing Öitseng Lääne-Virumaalt (323 lehma, SRA 128 000).

Esmaspoeginud olid 2018. aastal keskmiselt 25,6 kuu vanused (2017. aastal 25,8). Kõige nooremad esmaspoeginud olid Järvamaal (24,6 kuud), Põlvamaal (24,9 kuud), Jõgevamaal ja Valgamaal (25,2 kuud). Hiiumaa esmaspoeginud olid keskmiselt 30,7 kuu vanused.

Poegimisvahemik oli 406 päeva (2017. a 409 päeva). Uuslõpsiperiood oli 126 päeva pikkune. See on 2 päeva võrra lühem kui 2017. aastal. Kinnisperioodi pikkus ei ole muutunud. See oli keskmiselt 63 päeva.

2018. aastal registreeriti 87 494 poegimist, mis on 1152 võrra rohkem kui 2017. aastal. Esmaspoegimisi oli neist 28 530 (+408). Sündis 82 349 vasikat, mis on 1493 võrra rohkem kui eelnenud aastal. 50,4% sündinud vasikatest olid pullikud ja 49,6% lehmvasikad. Kaksikud pullvasikad sündisid 663 poegimisel, kaksikud lehmvasikad 641 poegimisel ja erisoolised kaksikud 1091 poegimisel. Mitmikuid registreeriti seitsmel korral. Surnultsünniga lõppes 6558 poegimist (7,5%), millest 3394 olid esmaspoegimised ja 3164 korduvpoegimised. Surnultsünnide osakaal esmaspoegimisel oli 11,9%, mis on parem tulemus kui eelmistel aastatel. (2016. a 13,0%, 2017. a 13,6%). Loodetavasti paranevad tulemused järgnevatel aastatel veelgi.

Karjast praagiti 28 388 lehma, mis on 2188 võrra rohkem kui 2017. aastal. Kõige enam praagiti lehma sigimisprobleemide ning jäsemete haiguste ja -vigade tõttu (mõlemad 19%), järgnesid udarahaigused ja -vead (18,6%). Praakimise vanus noorenes ühe kuu võrra – keskmine karjast väljamineku vanus oli 5 aastat ja 1 kuu. Ka karjasolevate lehmade keskmine vanus on kuu võrra madalam kui eelmisel aastal – aastavahetusel karjas olnud lehm oli keskmiselt 4 aasta ja 3 kuu vanune.

Põhjalikum info jõudluskontrolli tulemustest on saadav aprillis ilmuvas jõudluskontrolli aastaraamatus ning EPJ veebilehel www.epj.ee.

EPJ on pakkunud alates 2015. aastast oma klientidele võimalust piimast kontrollida kas lehmad on tiined või mitte.

Teenuse on välja töötatud IDEXXi poolt ja on kasutusel paljudes riikides. IDEXX on olnud abiks teenuse tutvustamisel ja ka nüüd pakkus oma abi saamaks teada, mida meie kliendid teenusest arvavad. Jaanuari alguses hakkasime levitama linki, millel avanes IDEXXi poolt ettevalmistatud küsimustik, mida on kasutatud ka teistes riikides.

Eestis vastas küsimustikule täpselt 200 loomapidajat. Küsitlusele vastanute seas oli nii väike- kui suurtootjaid, keskmiseks karja suuruseks oli 250 lehma. Pooled karjad olid alla 90 lehmaga ja pooltel vastajatel oli lehma üle 90. Esindatud olid kõik lõpsiviisid käsitsi lõpsist lõpsiroboti ja -karusellini.

Küsimustikule vastajad jagunesid ka teenuse kasutamise osas enam-vähem pooleks – pooled on teenust kasutanud ja pooled ei ole teenust kunagi kasutanud.

Mõnevõrra üllatav oli, et kolmandik karjadest kontrollib oma karjas tiinust üks kord kuus või isegi harvem. Ligi 18% vastajatest kontrollivad tiinust vähemalt kord nädalas. Tiinusperioodi jooksul kontrollitakse lehma tiinust poolte vastajate info järgi üks kord, kolmandik vastajatest kontrollib tiinusperioodi jooksul kaks korda.

Küsimusele, kuidas tiinust kontrollitakse, vastati, et valdavalt teevad seda loomaarst ja/või seemendaja sisseostetava teenusena, pisut üle kolmandiku vastajatest on kasutanud ka EPJ teenust.

24% EPJ teenuse kasutajatest kasutab seda regulaarselt igakuiselt, 20% vastanutest üle kuu. Ülejäänud kasutajad vastasid, et kasutavad lähtuvalt vajadusest kas täiendavaks kontrolliks või kui muul viisil ei ole õnnestunud tiinust kontrollida.

Olulisema põhjusena, miks on EPJ teenust hakatud kasutama, toodi välja asjaolu, et see on loomadele stressivaba. Ära märgiti ka teenuse kasutamismugavus ning aja kokkuvõid. Küsitlusest tuli välja meeldiv fakt, et 95% teenuse kasutajatest on teenusega rahul või väga rahul.

Vastajad, kes ei ole veel teenust kasutanud, on rahul oma praeguse töörutiiniga, ei ole veel otsustanud, ei ole enda jaoks näinud selles teenuses kasu või peavad teenust liialt kalliks. Ka nende arvamus teenuse kasutamisest tulevikus jagunes enam-vähem pooleks: pisut üle poole mittekasutajatest on arvamusel, et nad ei kasuta antud teenust tulevikus ja peaaegu pooled peavad teenuse kasutamist tulevikus tõenäoliseks.

94% EPJ teenuse mittekasutajatest on oma farmis kasutatava meetodiga rahul. Välja tuuakse elukõige asjaolu, et nende süsteem toimib ja nad usaldavad seda, sest see võimaldab mittetiinete avastamisel kiiresti reageerida. Kasutatava meetodi positiivse poole pealt on võrdselt märgitud soodne hind ja informatiivsus, kuid puudustena on pooled vastanud tunnistanud, et see on töö- ja ajamahukas. 20% vastanutest on puudusena välja toonud ka asjaolu, et kasutatav meetod ei ole piisavalt täpne.

Olleme omalt poolt tänulikud kõigile vastanutele, sest ligi 40% osavõtt *online*-küsitlusest on väga hea saavutus (üldiselt peetakse juba 20% osalust heaks ja 30% osalust väga heaks).

ICAR Certificate of Quality on Rahvusvahelise Jõudluskontrolli Komitee välja töötatud kvaliteedimärk jõudluskontrolli organisatsioonidele, mis näitab, et jõudluskontrolli teenus on kooskõlas rahvusvaheliste reeglitega. Kvaliteedisertifikaat kehtib viis aastat ja selle taotlemisega kaasneb kohapealne kontroll väliseksperide poolt. EPJ-le omistatud kvaliteedisertifikaat on aegumas, mistõttu esitasime möödunud aasta lõpul uue taotluse kvaliteedisertifikaadi saamiseks. Enne audiitorite saabumist oli vajalik kogu piimaveiste jõudluskontrolli protsess kirjeldada ning neile tutvumiseks saata.

Veebruari keskel külastasid EPJi Juhu Kyntäja Soomest ning Hubert Rothfuß Saksamaalt. Lisaks EPJ kontorile ja piimalaborile külastasime ekspertidega ka Viraito OÜd, et näidata kontroll-lüpsi tegemist.

Lõplik ekspertide kokkuvõte saabub lähiajal. Selle alusel tehakse ka lõplik otsus kvaliteedisertifikaadi omistamise kohta. Hetkel teame vaid seda, et Eesti piimaveiste jõudluskontrolli süsteem on endiselt heal tasemel ja ootame positiivset otsust. Kontrolliva audiitori ülesanne on anda hinnang süsteemile ja tuua välja kas riigile võib kvaliteedisertifikaadi omistada ilma ettekirjutusteta (võib teha ettekirjutusi, mis tuleb korda ajada enne sertifikaadi omistamist või tuleb korda teha teatud aja jooksul), aga nad võivad lihtsalt

soovitusi anda, kuidas jõudluskontrolli süsteemi paremaks muuta. Kuna me Eestis olime üsna kindlad meie jõudluskontrolli süsteemi headuses, siis ootasime eelkõige soovitusi, mida saaks paremaks muuta. Väliseksperidelt kuulsime, et avaldamisel on uurimusi, mis analüüsivad vahelduva kontroll-lüpsi meetodi toodangute arvutamist ja seal võib olla ettepanekuid, mida saaksime ka Eestis kasutusele võtta.

Kvaliteedisertifikaadi üleandmine toimub järgmisel ICARi konverentsil, mis toimub juuni keskel Prahas.

Kaivo Ilves

Aasta töötaja

EPJ valis 2018. aasta töötajaks geneetilise hindamise juhi **Mart Uba**, kes teeb juba 40 aastat geneetilist hindamist – tavainimese jaoks ülikeerulist ja hoomamatut asja, mis on üks EPJ eduka toimimise alustalad. Teeb ta seda tööd põhjalikult, süvenedes ja kirega. Kõik see teeb Mart Ubast hea aasta töötaja kandidaadi, leidsid kolleegid – ta väärib seda tiitlit juba ammu, sest on nagu hea vein, mis aastatega aiva pareneb.

Muhedat

Mida või keda on vaja, et panna kena vanaproua koledasti vanduma?

Teist kena vanaprouat, kes hõikaks: "Bingo!"

Telefon heliseb ja mees tõstab toru.

"Tere, olen teie poja õpetaja. Kas te teadsite, et teie poeg valetab?"

"Õelge talle, et ta on selles väga hea. Mul ei ole lapsi."

Kadri Hermits tuli jõudluskontrolli raamatupidamisse tööle märtsis 20 aastat tagasi.

Pearaamatupidajana on ta kindlakäeliselt korraldanud algul JKK ja seejärel EPJ rahaasju, nõnda et kord on majas ja audiitoritel hea meel.

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. Tuglase 12, 50094 Tartu linn

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu linn

Telefon	738 7726 510 9624
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud maapiirkondadesse

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Harjumaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee		
Harjumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee		
Hiiumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Mäe 2, Käina	3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee		
Jõgevamaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee		
Järvamaa	Merle Lillik	tel 516 7868	merle.lillik@epj.ee	Pärnu 58 II korrus, Paide	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	322 7018 ludmilla.aan@epj.ee	Neffi 2, Piira, Lääne-Virumaa	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	tel 509 4675	473 3007 maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee		
Pärnumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee		
Pärnumaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee		
Raplamaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee	Kuusiku tee 6, Rapla	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	tel 516 7868	738 7739 merle.lillik@epj.ee	F. Tuglase 12-215, Tartu	1. ja 3. E 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee		
Viljandimaa	Merle Lillik	tel 516 7868	433 3713 merle.lillik@epj.ee	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee	Liiva 11 II korrus, Võru	T 9.00-15.00